

(/)

🏠 (/)

> Danmark og Europa efter 1945 (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Spionen og forræderen

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/vejene-til-hvidovre>)

Spionen og forræderen

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 2485

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/spionen-og-forraederen)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/spionen-og-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/spionen-og-forraederen)

[forraederen](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/spionen-og-forraederen)) **t** (<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på

[http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/spionen-og-forraederen)

[1945/spionen-og-forraederen](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/spionen-og-forraederen)) **in** ([http://www.linkedin.com/shareArticle?](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/spionen-og-forraederen&title=)

[mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/spionen-og-forraederen&title=)

[europa-efter-1945/spionen-og-forraederen&title=\)](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/spionen-og-forraederen&title=)

Ben Macintyre

Spionen og forræderen

Gyldendal. 366 sider. Ill. 299,95 kr.

Af Anders Ellegaard, cand. jur.

Kan en forræder være en helt? - Det er et teoretisk spørgsmål, som kun kan besvares med et: "Tja, det afhænger vel af, hvilken side, man ser det fra." - Oleg Gordijevskij, oberst i KGB, spionerede for Storbritannien imod Sovjetunionen i mere end 10 år. For Storbritannien var han en helt; for Sovjetunionen var han en forræder.

Flere slagord kommer i hu: "He is a bastard! Yes, but he is our bastard!" - "Sejrherren skriver historien." - "Min fjendes fjende er min ven." - Alle kan bruges om Oleg Gordijevskij.

Ben Macintyre er britisk forfatter, historiker og skribent for avisen The Times. Forfatteren skriver sidst i bogen, at han over tre år har interviewet Oleg Gordijevskij mere end 20 gange og har mere end 100 timers samtale på bånd. Hertil kommer interviews med britiske, danske og russiske efterretningsofficerer.

Oleg Gordijevskij er et paradoks. Han er nærmest født ind i KGB, idet faderen og storebroderen var KGB-officerer, og både hans første og anden hustru, Jelena og Leila, kom fra KGB-familier. Alligevel blev han dobbeltspion. Nogle af årsagerne til at han vendte sig mod Sovjetunionen, var interventionen i Ungarn i 1956, opførelsen af Berlinmuren i 1961 medens han var udstationeret i Østberlin og ikke mindst interventionen i Tjekkoslaviet i 1968.

Under den første udstationering i Danmark i 1966-1970 så han forskellen mellem et demokrati og et totalitært system. Han hørte ikkesovjetisk klassisk musik og læste forbudt litteratur (for eksempel George Orwell og Solsjenitsyn). Danske PET fik øje på Gordijevskij og aflyttede ham.

I 1971 udviste briterne 105 sovjetiske efterretningsofficerer. Da der derfor manglede sprogkyndige folk, og da Gordijevskij havde lært dansk, blev han og Jelena udstationeret i Danmark på ny. PET var opmærksom på det og kontaktede det britiske MI6, som "overtog" ham, idet de dog holdt PET løbende orienteret om sagen.

Rekruttering af en agent er en vanskelig og risikabel operation. Er begge parter ærlige, eller lokkes den anden ud på (for) tynd is og senere afsløret? Og hvorfor bliver nogen overhovedet spion? I bogen gives der mange årsager som for eksempel ideologi, politik, penge, sex, afpresning, hævn, skuffelse, misundelse med flere. Hos KGB brugte man udtrykket MICE: money, ideology, coercion (tvang), ego. Det lykkedes for MI6 at rekruttere Oleg Gordijevskij, hvilket for ham var starten på en karriere som spion.

Ægteskabet med Jelena var mere pro forma end faktisk. Gordijevskij mødte en 28-årig russisk sekretær hos WHO i København, Leila Alijeva, og de indledte et forhold. Det var ikke god tone hos det meget moralske KGB. I de fleste tilfælde blev udstationeredes familie hjemme i Rusland, fordi risikoen for afhopning dermed var mindre.

Hvordan bruger man oplysninger fra en spion uden at afsløre ham? Hvilke oplysninger kan man videregive til allierede uden at oplyse om kilden? Hvor længe skal en case-officer have den samme spion? Da Gordijevskij kom til London i 1982 begyndte MI6 at orientere CIA om relevante oplysninger, men uden at afsløre kilden, og man skiftede hans case-officer flere gange.

Allerede i 1978 forberedte MI6 sig på at kunne eksfiltrere Oleg Gordijevskij fra Sovjetunionen, hvis han ønskede det. På dette tidspunkt var det aldrig lykkedes en spion at flygte fra Sovjetunionen. Man lavede en plan, som indebar en plasticpose fra Safeway, en KitKat eller Marsbar og grå beklædningsdele. Der blev planlagt signalsted, brush contact sted, datoer, tidspunkter, rute med mere. Planen fik kodenavnet PIMLICO, og den blev løbende opdateret.

I 1978 rejste Gordijevskij tilbage til Moskva efter tre års udstationering i Danmark. Han blev skilt fra Jelena og gift med Leila. Det kunne betyde, at det var slut med karriere og ny udstationering. Som 41-årig begyndte Gordijevskij, at studere engelsk. Studiet var normeret til 4 år, men han klarede det på 2. Det viste sig at være en god investering, idet der manglede en engelsktalende officer i London. Der var ingen kandidater, som var mere velegnede end Oleg Gordijevskij. Leila, deres to små piger og Gordijevskij kom til London i 1982.

Samarbejdet med MI6 blev genoptaget, og det blev nødvendigt at arbejde sammen med MI5, som havde ansvaret for kontraetterretningstjenesten. De skulle jo nødtigt afsløre Gordijevskij, når han skulle mødes med sin case-officer.

KGB's daværende chef Jurij Andropov var overbevist om, at USA og NATO planlagde et overraskelsesangreb med atomvåben mod Sovjetunionen. Han beordrede sine udenlandske stationer til at fremskaffe beviser på det. Og det gjorde de så. Sagen eskalerede, indtil der blev afholdt en stor NATO-øvelse, Able Archer, i 1983. Det lykkedes Oleg Gordijevskij at orientere begge sider om, at der var tale om en øvelse.

Premierminister Margaret Thatcher var orienteret om, at der var en pålidelig kilde, men hun vidste ikke, hvem det var. Hun kaldte ham Mr. Collins. Gordijevskij anbefalede, at "Jernladyen" deltog i begravelsen af Andropov, hvor hun mødte Mikhail Gorbatsjov.

CIA havde svært ved ikke at kende kilden til de oplysninger, de fik fra MI6. Ved grundigt efterretningsarbejde fandt man kilden. CIA-agenten Aldrich Ames blev KGB-agent for pengenes skyld. Han afslørede, at der var en muldvarp hos KGB i London, hvilket udløste en menneskejagt. Gordijevskij var d. 28. april 1985 blevet forfremmet til oberst og resident (chef) i London. D. 16. maj 1985 modtog han et telegram om at komme til Moskva efter to dage for at bekræfte forfremmelsen. Senere blev Leila og de to piger hentet til Moskva. Leila kom senere til London, men rejste tilbage til Rusland. Pigerne bor i dag i England.

Resten af historien er afhøring, sandhedsserum, opkvikkende piller, ventetid, kontakt til MI6, unddragelse fra overvågning, tog, busser, hitch hiking, indespærring i bagagerum og ... flugten er fra start til slut fortalt meget dramatisk med datoer, tidspunkter og set fra de forskellige aktørers side. Der er en spændende spionfilm i historien.

Bogen har en liste over kodenavne og aliasser, litteratur- og kildehenvisning samt et personregister.

Selv om facit er kendt på forhånd, er det en forrygende spændende bog, som er fortalt hæsblæsende fra start til slut, og den giver et indblik i spionverdenens mennesker, deres bevæggrunde, arbejde og teknikker.

[Historie-online.dk, den 23. juni 2020]